הלכות אישות פרק יד

פרק יד: עונה, רפואה, פריון, קבורה

א.

עונה האמורה בתורה - לכל איש ואיש כפי כוחו וכפי מלאכתו.

כיצד?

בני אדם הבריאים הרכים והענוגים, שאין להם מלאכה שמכשלת כוחן, אלא אוכלין ושותין ויושבין בבתיהן - עונתן בכל לילה:

ב.

הפועלים, כגון החייטים והאורגים והבניים וכיוצא בהן,

אם היתה מלאכתן בעיר - עונתן פעמיים בכל שבת,

ואם מלאכתן בעיר אחרת - עונתן פעם אחת בשבת.

החמרים - אחת בשבת.

הגמלים - אחת לשלשים יום.

המלחים - אחת לשישה חדשים:

ב.

תלמידי חכמים - עונתן פעם אחת בשבת, מפני שתלמוד תורה מתש כוחן.

ודרך תלמידי חכמים לשמש מיטתן מלילי שבת ללילי שבת:

ב.

יש לאשה לעכב על בעלה שלא יצא לסחורה אלא למקום קרוב, שלא ימנע מעונתה, ולא יצא אלא ברשותה.

וכן, יש לה למנעו לצאת ממלאכה שעונתה קרובה למלאכה שעונתה רחוקה, כגון חמר שבקש ליעשות גמל, או גמל ליעשות מלח.

ותלמידי חכמים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות נשותיהן שתים שלש שנים.

וכן, רך וענוג שנעשה תלמיד חכמים, אין אשתו יכולה לעכב:

ג.

נושא אדם כמה נשים, אפילו מאה, בין בבת אחת בין בזו אחר זו, ואין אשתו יכולה לעכב.

והוא שיהיה יכול ליתן שאר כסות ועונה כראוי לכל אחת ואחת.

ואינו יכול לכוף אותן לשכון בחצר אחת, אלא כל אחת ואחת לעצמה:

ד.

וכמה היא עונתן?

לפי מנין.

כיצד? פועל שהיו לו שתי נשים - יש לזו עונה אחת בשבת ולזו עונה אחת בשבת.

היו לו ארבע נשים - נמצאת עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שבתות.

וכן, אם היה מלח ויש לו ארבע נשים - תהיה עונת כל אחת מהן פעם אחת בשתי שנים:

ה.

לפיכך ציוו חכמים שלא ישא אדם יתר על ארבע נשים, אף על פי שיש לו ממון הרבה, כדי שתגיע להן עונה פעם אחת בחודש:

ה.

המדיר את אשתו שתאמר לאחרים מה שאמר לה או מה שאמרה לו מדברי שחוק וקלות ראש שמדבר אדם עם אשתו על עסקי תשמיש - הרי זה יוציא ויתן כתובה, שאין זו יכולה להעיז פניה ולומר לאחרים דברי קלון.

וכן, אם הדירה שתהיה מתהפכת בשעת תשמיש כדי שלא תתעבר, או שהדירה שתעשה מעשה שוטים ודברים שאין בהן ממש אלא כשטות - הרי זה יוציא ויתן כתובה:

ו.

המדיר את אשתו מתשמיש המיטה,

שבת אחת - ממתינין לו,

יתר על כן - יוציא ויתן כתובה, או יפר נדרו.

ואפילו היה מלח שעונתו לשישה חדשים, שכיון שנדר הרי ציערה ונתייאשה.

וכיצד מדירה? אם אמר לה, תשמישי אסור עליך, או שנשבע שלא ישמש מיטתו - לא נדר כלום, ואם נשבע נשבע לשוא, מפני שהוא משועבד לה.

אמר לה, הנאת תשמישך אסורה עלי - הרי זה נדר ואסור לשמש, שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו:

ז.

אסור לאדם למנוע אשתו עונתה, ואם מנע כדי לצערה - עבר בלא תעשה של תורה, שנאמר **"שארה כסותה ועונתה לא יגרע"** (שמות כ"א:י') . ואם חלה או תשש כוחו, ואינו יכול לבעול - ימתין שישה חדשים שמא יבריא, שאין לך עונה גדולה מזו, ואחר כך או יטול ממנה רשות, או יוציא ויתן כתובה:

מורדת

ח.

האשה שמנעה בעלה מתשמיש המיטה - היא הנקראת **"מורדת"**.

ושואלין אותה מפני מה מרדה, אם אמרה, "מאסתיהו ואיני יכולה להיבעל לו מדעתי" - כופין אותו להוציא לשעתו, לפי שאינה בשביה שתיבעל לשנוי לה.

ותצא בלא כתובה כלל, ותיטול בלאיותיה הקיימין, בין מנכסים שהכניסה לבעלה ונתחייב באחריותן, בין מנכסים שלא נתחייב באחריותן.

ואינה נוטלת משל בעל כלום, ואפילו מנעל שברגלה ומטפחת שבראשה שלקחן לה - פושטת ונותנת.

וכן כל שנתן לה מתנה מחזרת אותו, שלא נתן לה על מנת שתיטול ותצא:

ט.

ואם מרדה מתחת בעלה כדי לצערו, ואמרה, "הריני מצערת אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך", או "מפני שקיללני", או "מפני שעשה עמי מריבה", וכיוצא בדברים אלו - שולחין לה מבית דין ואומרין לה, "הוי יודעת שאם את עומדת במרדך, אפילו כתובתיך מאה מנה, הפסדת אותה":

י.

ואחר כך מכריזין עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בכל יום ארבע שבתות זו אחר זו, ואומרין, "פלונית מרדה על בעלה".

י.

ואחר ההכרזה שולחין לה פעם שניה ואומרין לה, "אם את עומדת במרדך, הפסדת כתובתך":

יא.

אם עמדה במרדה ולא חזרה - נמלכין בה, ותאבד כתובתה, ולא יהיה לה כתובה כלל.

ואין נותנין לה גט עד שנים עשר חודש, ואין לה מזונות כל שנים עשר חודש.

ואם מתה קודם הגט - בעלה יורשה:

יא.

כסדר הזה עושין לה אם מרדה כדי לצערו, ואפילו היתה נידה או חולה שאינה ראויה לתשמיש, ואפילו היה בעלה מלח שעונתו לשישה חדשים, ואפילו יש לו אשה אחרת.

יב.

וכן, ארוסה שהגיע זמנה לינשא ומרדה כדי לצערו ולא נישאת - הרי זו מורדת מתשמיש.

וכן, יבמה שלא רצת להתייבם כדי לצערו, כסדר הזה עושין להם:

יג.

המורדת הזאת כשהיא יוצאת אחר שנים עשר חודש בלא כתובה - תחזיר כל דבר שהוא של בעל.

אבל נכסים שהכניסה לו ובלאיותיהן קיימין. אם תפשה - אין מוציאין מידה, ואם תפשן הבעל - אין מוציאין מידו.

וכן, כל מה שתאבד מנכסיה שקיבל הבעל אחריותן עליו - אינו משלם לה כלום:

יד.

זה הוא דין התלמוד במורדות. ואמרו הגאונים שיש להם בבבל מנהגות אחרות במורדת, ולא פשטו אותן המנהגות ברוב ישראל, ורבים וגדולים חולקין עליהן ברוב המקומות. ובדין התלמוד ראוי לתפוש ולדין:

המורד

טו.

המורד על אשתו ואמר, "הריני זן ומפרנס, אבל איני בא עליה מפני שאני שנאתיה" - מוסיפין לה על כתובתה משקל שש ושלשים שעורה של כסף בכל שבת ושבת, וישב ולא ישמש כל זמן שתרצה היא לישב.

ואף על פי שכתובתה הולכת ונוספת - הרי הוא עובר בלא תעשה, שנאמר **"לא יגרע"** (שמות כ"א:י') , שאם שנא - ישלח, אבל לענות אסור.

ולמה לא ילקה על לאו זה? מפני שאין בו מעשה:

טז.

טוען ונטען במורד ומורדת

איש ואשתו שבאו לדין, הוא אומר, "זו מורדת ממני מתשמיש", והיא אומרת, "לא כי, אלא כדרך כל הארץ אני עמו".

וכן, אם טענה היא שהוא מורד מתשמיש, והוא אומר, "לא כי אלא כדרך כל הארץ אני עמה".

מחרימין בתחילה על מי שהוא מורד ולא יודה בבית דין.

ואחר כך, אם לא הודו - אומרין להן, התייחדו בפני עדים.

נתייחדו ועדיין הם טוענין - מבקשין מן הנטען ועושין פשרה כפי כוח הדיין.

אבל לבעול בפני אדם אי אפשר, לפי שאסור לבעול בפני כל בריה:

לרפאותה

יז.

האשה שחלתה - חייב לרפא אותה עד שתבריא.

ראה שהחולי ארוך ויפסיד ממון הרבה לרפואה, ואמר לה, הרי כתובתך מונחת, או רפאי עצמך מכתובתיך או הריני מגרשיך ונותן כתובה והולך - שומעין לו.

ואין ראוי לעשות כן, מפני דרך ארץ:

יח.

נשבת - חייב לפדותה.

אם היה כהן, שכבר נאסרה עליו - פודה אותה ומחזירה לבית אביה.

ואפילו היו בעיר אחרת - מטפל בה עד שמחזירה למדינתה, ומגרשה, ונותן לה כל כתובתה.

היה בעלה ישראל, שהשבויה מותרת לו - מחזירה לו לאשה כמות שהיתה.

ואם רצה, אחר כך מגרשה ונותן לה כתובתה:

יט.

אין מחייבין את הבעל לפדות את אשתו ביתר על דמיה, אלא במה שהיא שוה, כשאר השבויות.

היו דמיה יתר על כדי כתובתה, ואמר, הריני מגרשה, וזו כתובתה, תלך ותפדה את עצמה - אין שומעין לו, אלא כופין אותו ופודה אותה, אפילו היו דמיה עד עשרה בכתובתה, ואפילו אין לו אלא כדי פדיונה.

במה דברים אמורים? בפעם ראשונה, אבל אם פדייה ונשבת פעם שניה, ורצה לגרשה, הרי זה מגרש ויתן כתובתה, והיא תפדה את עצמה:

כ.

מי שנשבת אשתו והוא במדינת הים - בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בהכרזה, ופודין אותה כדרך שהבעל פודה.

כא.

המדיר את אשתו נדר שהוא חייב בגללו לגרשה וליתן כתובתה, ונשבת אחר שהדירה - אינו חייב לפדותה, שמעת שהדירה נתחייב לגרשה וליתן כתובתה:

כב.

האשה שהיתה אסורה על בעלה מאיסורי לאוין, ונשבת - אינו חייב לפדותה, אלא נותן לה כתובתה והיא תפדה עצמה.

והלא השבויה אסורה לכהן, והרי הוא פודה אותה? מפני שלא היתה אסורה מקודם, ואיסור השביה הוא שגרם לה:

קבורתה

כג.

מתה אשתו - חייב בקבורתה, ולעשות לה הספד וקינים כדרך כל המדינה.

ואפילו עני שבישראל לא יפחתו לו משני חלילין ומקוננת.

ואם היה עשיר - הכל לפי כבודו.

ואם היה כבודה גדול מכבודו - קוברין אותה לפי כבודה, שהאשה עולה עם בעלה ואינה יורדת, ואפילו לאחר מותה:

כד.

לא רצה לקבור את אשתו, ועמד אחד מדעת עצמו וקברה - מוציאין מבעלה בעל כרחו ונותנין לזה, כדי שלא תהיה זו מושלכת לכלבים.

היה במדינה אחרת כשמתה אשתו - בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין בלא הכרזה, וקוברין אותה לפי ממון הבעל ולפי כבודו או לפי כבודה: